

Politidirektoratet
politidirektoratet@politiet.no

NCIS NORWAY

Deres referanse:
201804112

Vår referanse:
201802798

Sted, Dato
Oslo, 14.01.2019

FORSLAG TIL ENDRINGER I KILDEVERNREGLENE I STRAFFEPROSESSLOVEN OG TVISTELOVEN – HØRINGSSVAR FRA KRIPOS

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 29. september 2018, vedlagt høringsnotat med forslag til endringer i reglene om pressens kildevern i straffeprosessloven og tvisteloven. Høringsfristen er 1. februar 2019. Kripos er egen høringsinstans. Videre vises til Politidirektoratets epost av 9. oktober 2018, hvor det bes om at eventuelle innspill sendes via direktoratet innen 10. januar 2019. Etter anmodning herfra, og i dialog mellom Birgitte Valen og Anne Cecilie Dessarud er vi innvilget en utsettelse på inntil 5 arbeidsdager.

Generelle merknader

Høringsnotatet bygger i hovedsak på NOU 2016:24 Ny straffeprosesslov, som var på høring i 2017, og må ses i sammenheng med Kulturdepartementets forslag til ny medieansvarslov. Høringsnotatet er omfattende og inneholder drøftelser og vurderinger også av forslag som er ment å følges opp senere, som del av ny straffeprosesslov. Departementet tilkjenner at det heller ikke er tatt endelig stilling til om det foreliggende forslaget skal endre gjeldende straffeprosesslov eller følges opp som del av en ny straffeprosesslov.

Vårt høringssvar er i denne omgang begrenset til det konkrete forslaget om endring av gjeldende straffeprosesslov § 125. I høringsnotatet punkt 1.3, på side 5, er lovforslaget oppsummert slik: "I straffeprosessloven foreslås å endre lovens angivelse av *hvilke aktører* som kan påberope seg kildevernet (punkt 5), og å skjerpe lovens vilkår for når pressen kan *pålegges å identifisere* en kilde (punkt 6). Videre foreslås å presisere i loven at kildevernet omfatter *innholdet i journalistisk materiale* som er egnet til å avsløre kilder (punkt 7). Tilsvarende endringer foreslås i tvisteloven (punkt 8). Forslagene innebærer begrensede endringer i gjeldende rett, og er i hovedsak ment å klargjøre lovens vilkår på en måte som gir bedre uttrykk for gjeldende rettstilstand."

For øvrig viser vi til vårt høringssvar til NOU 2016: 24, ref. vårt brev til direktoratet av 27. juni 2017, hvor vi gikk nærmere inn i flere av problemstillingene høringsnotatet omhandler.

Som et utgangspunkt for vurderingen av forslaget bør en ha in mente at kildevernet er begrunnet i det samfunnsmessige og demokratiske behovet for fri debatt og meningsdannelse. Det er begrunnet i allmennhetens behov for informasjon, ikke i vern av kilden selv eller andre enkeltpersoner. Disse behovene kan i gitte tilfeller begrunne inngrep i hensynet til

Kripos

sannhetssøken og prinsippet om fri bevisførsel. Det er imidlertid viktig, slik Kripos ser det, at dette balanseres og vektas slik at forklaringsfritaket ikke gjør et for stort inngrep i andre viktige samfunnsinteresser som eksempelvis avverging og oppklaring av alvorlig kriminalitet.

Hvilke aktører kan påberope seg kildevernet?

Departementet velger å beholde begrepet "journalistiske virke" som ble introdusert i NOU 2016: 24. I vårt hørings svar til NOU 2016:24, på side 35, ga vi uttrykk for at det er uheldig at det legges opp til at vernet defineres av et uttrykk som har et noe vagt innhold. Det fremstår klart hva som ligger i kjernen av begrepet, men begrepets ytterkanter er vanskeligere å klarlegge, idet mediebildet og ulike måter å formidle nyheter på er i stor endring. De siste årene har det vært mye oppmerksomhet rundt nettstedene som vil drive nyhetsjournalistikk på en annerledes måte. Disse vil selv kalle seg en redaksjon og si at de er journalister, men er allikevel ikke anerkjente av pressebransjen. I slike tilfeller kan det være vanskelig å vite hvor grensen for "journalistisk virke" går.

Departementet går imidlertid lengre i det foreliggende høringsnotatet (enn utvalget gjorde i NOU 2016: 24) i å beskrive hva som er ment å omfattes av begrepet, og peker på at de nærmere grenser for hva som regnes som "journalistisk virke" må avklares i rettspraksis. Denne tilnærmingen er Kripos enig i. Det er slik Kripos ser det viktig at vernet forbeholdes reell journalistisk virksomhet, slik at vernet ikke blir utnyttet av useriøse aktører.

Departementet foreslår et alternativ 2 hvor vilkåret knyttes mer uttrykkelig til slik journalistisk virksomhet som ligger i kjerneområdet av bestemmelsen, jf. henvisningen til ny medieansvarslov. For å ivareta fleksibiliteten omfattes også "annet journalistisk virke". Alternativ 2 har etter vår vurdering en for omfangsrik ordlyd, og innholdet fremstår ikke lett tilgjengelig, selv om vilkåret knyttes mer uttrykkelig til kjerneområdet av bestemmelsen. Jo mer en forsøker å presisere i lovteksten, desto lettere er det – utilsiktet – å lage huller i lovgivningen. Det vil kunne henvises fra straffeprosessloven § 125 til ny medieansvarslov § 2, hvor virkeområdet er foreslått fastsatt.

Når kan det gjøres unntak fra kildevernet? - Skjerping av lovens vilkår for når pressen kan pålegges å identifisere en kilde

Hvor sterkt vernet skal være må vurderes ut fra det foreslåtte unntaket i § 125 tredje ledd, samt en tolkning av EMK artikkel 10. Rettspraksis viser at det må foreligge betydelig interesseovervekt og meget tungtveiende hensyn for at kildevernet skal vike. Det er, som ovenfor nevnt, viktig at kildevernet balanseres og vektas slik at forklaringsfritaket ikke gjør et for stort inngrep i andre viktige samfunnsinteresser som for eksempel avverging og oppklaring av alvorlig kriminalitet. Kripos er enige med departementet i at det ikke bør innføres et absolutt kildevern. Det må være en mulighet for å gjøre unntak.

Den foreslåtte lovteksten i § 125 tredje ledd gir en lettere tilgjengelig bestemmelse. Hva det skal legges vekt på i vurderingen utledes av forarbeidene og rettspraksis. Det er etter vår oppfatning ikke nødvendig med en oppregning i loven av relevante momenter.

Vern av innholdet i journalistisk materiale

Forslaget verner ikke innholdet i opplysninger pressen er betrodd. Kripos er enig med departementet i den løsningen. Vernets rekkevidde for innhold, herunder upublisert materiale, avgjøres etter en konkret vurdering med de rammer som er trukket opp gjennom rettspraksis.

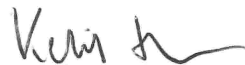
Skal kildevernet være et forklaringsforbud eller et forklaringsfritak?

Departementet er i tvil om det skal innføres et forklaringsforbud. Et slikt forbud forutsetter en underliggende taushetspliktsregel. Departementet har kommet frem til at en taushetspliktsregel må utredes nærmere, og at spørsmålet må utstå til utredningen foreligger. Kripos er enig med departementet i at et forklaringsforbud ikke skal innføres nå. Hensynet til det straffeprosessuelle sannhetsideal og prinsippet om fri bevisførsel står sterkt i norsk rettstradisjon. Disse prinsippene må riktignok tåle visse begrensninger i form av bevisforbud, men det kreves svært gode grunner for det.

Særskilt spørsmål om et etterforskningsforbud

Det foreslås ikke et etterforskningsforbud i norsk rett. Departementet fremstår her tydelige i sin konklusjon, jf. punkt 11.6. Også her er Kripos enig med departementet. Det bør ikke fremmes et slikt forbud. Et forbud vil eksempelvis kunne innebære at ansatte i ulike etater kan røpe taushetsbelagt informasjon til journalister uten å risikere straffeforfølgning. Det medfører i verste fall at myndighetene står uten mulighet til gjennom etterforskning å avdekke hvem som står bak en lekkasje av informasjon av betydning for rikets sikkerhet.

Med hilsen

Ketil Haukaas

Saksbehandler:
padv. Nora Pedersen
tlf. 99010544

Kopi: Det nasjonale statsadvokatembetet